

Sveavägen 59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and
Intersex Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsi.se

RFSL Info & Media AB
+46 8 50 162 910
komut@rfsi.se
www.rfsi.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsi.se

REMISSYTTRANDE
2013-02-28

Justitiedepartementet

Sveriges tillträde till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet samt vissa frågor om kontaktförbud avseende gemensam bostad (Ds 2012:52)

RFSL (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över Justitiedepartementets Ds 2012:52 – *Sveriges tillträde till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet samt vissa frågor om kontaktförbud avseende gemensam bostad*. RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

Inledning

RFSL har valt att i sitt remissvar särskilt inrikta sig på Sveriges uppfyllande av följande artiklar i konventionen:

- Artikel 16 – *Förebyggande ingripanden och behandlingsprogram*
- Artikel 20 – *Allmänna stödtjänster*
- Artikel 22 – *Specialiserade stödtjänster*
- Artikel 23 – *Skyddat boende*
- Artikel 24 – *Stödtelefoner*
- Artikel 25 – *Hjälp till personer som har utsatts för sexuellt våld*

RFSL ifrågasätter gällande samtliga dessa artiklar att Sverige fullt ut lever upp till vad konventionen kräver när det gäller att även erbjuda stöd till brottsoffer som är hbt-personer och erbjuda behandling till våldsutövande hbt-personer.

RFSL redovisar även sin syn på den ändring i lagen om kontaktförbud som föreslås i promemorian.

RFSL:s brottsofferarbete

2007 omvandlades, med stöd av medel från Socialstyrelsen, den brottsofferjour som verkat regionalt i RFSL Stockholms regi sedan 1998 till en nationell brottsofferjour i RFSL:s regi. Brottsofferjouren arbetar med såväl offer för hatbrott och hedersrelaterat våld som offer för våld i nära relationer. Den erfarenhetsbaserade kunskapen om våld i samkönade relationer i Sverige har under de senaste åren ökat. 2006 publicerades den första studien i Sverige, *Våldsamt lika och olika*, som slog fast att 24,9 procent av de personer som ingick i studien hade erfarenhet av våld i en nuvarande eller tidigare samkönad relation. 2007 blev också våld i samkönade relationer en del av regeringens nationella handlingsplan kring partnervåld.

Hbt-personer som utsätts för systematiskt våld i en relation utsätts inte sällan för specifika kränkningar som allvarligt skadar personens självkänsla med avseende på sexuell läggning och/eller könsuttryck eller könsidentitet. Hbt-personer är, liksom cis-kvinnor (kvinnor som känner sig hemma med och identifierar sig med det kön som tilldelats dem vid födseln) i olikkönade relationer, en strukturellt underordnad grupp i samhället som riskerar en särskild utsatthet för våld.

RFSL menar att det behöver säkerställas att våld i hbt-relationer fångas upp i rättssystemet och betraktas och behandlas som lika allvarligt. Det råder okunskap och brist på erfarenhet att hantera hbt-personer som brottsoffer och det händer att samhället signalerar att brott mot hbt-personer är mindre allvarliga, genom till exempel polisens prioriteringar av olika brottstyper. Detta får konsekvenser för hbt-personers förtroende för rättsväsendet och riskerar att diskriminera hbt-personer i vård- och stödsökande. Det kan också finnas en rädsla för heteronormativt och/eller homo-/bi-/transfobiskt bemötande.

Uppfyllande av artiklar i konventionen

Enligt konventionens artikel 4.3 ska bestämmelserna i den, ”särskilt åtgärderna för att skydda brottsoffrens rättigheter”, tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt, bland annat avseende sexuell läggning och könsidentitet. Uppfyllande av konventionens bestämmelser på ett sådant inklusivt sätt, som inte gör åtskillnad, kräver, menar RFSL, på flera områden förbättringar av Sveriges nuvarande arbete på området. I det följande ger vi exempel på detta.

Ett hinder för en rättssäker process och ett professionellt skydd och stöd för hbt-personer som utsätts för våld i nära relationer och/eller sexualbrott är en stereotyp bild av brottsoffer och gärningsman. En sådan bild återfinns även i denna promemoria. Våld i hemmet och våld i nära relationer är begrepp som i de flesta fall använts heteronormativt. Därmed osynliggörs hbt-personer som utsätts för våld.

När det gäller konventionens artikel 16 - *Förebyggande ingripanden och behandlingsprogram* bedömer promemorian att Sverige uppfyller vad konventionen kräver i fråga om förebyggande åtgärder och behandlingsprogram för våldsutövare. I motiveringen till denna bedömning saknas helt en analys av våldsutövande kvinnor. Kriminalvårdens behandlingsprogram IDAP är specifikt utformat endast för män som utövar våld mot kvinnor. När det gäller kommunernas verksamhet avser behandling för våldsutövare i praktiken i de allra flesta fall endast behandling för våldsutövande män. Även det så kallade Alternativ till våld (ATV), som omnämns, är i grunden uppbyggt efter en heteronormativ princip. Endast i ett fåtal kommuner i Sverige har det påbörjats ett arbete för att inkludera våld i samkönade relationer. De behandlingsprogram som erbjuds behöver i större utsträckning även inriktas mot kvinnor som utövar våld, såväl våld mot en partner av motsatt kön som våld mot en partner av samma kön, och partnervåld som utövas av män mot män. RFSL menar att behandlingsprogram för våldsutövande hbt-personer måste utvecklas, såväl på kommunal nivå som inom kriminalvården. RFSL vill även anföra att barn i hbt-relationer där våld förekommer måste kunna erbjudas professionellt stöd och behandling.

Konventionens artikel 20 och 22 innehåller bestämmelser om dels allmänna stödtjänster (juridisk och psykologisk rådgivning, ekonomiskt bistånd, boende, utbildning med mera) för att underlätta brottsoffrets återhämtning och dels om specialiserade stödtjänster, såsom bland annat skyddat boende. På sid. 76 i promemorian konstateras att det finns områden gällande stöd och skydd till brottsoffer som "utan tvekan kan förbättras". "Det gäller inte minst stödet och skyddet till dem som utsatts för brott i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i samkönade relationer och tvångsäktenskap", konstateras det vidare. RFSL menar att för att stödet till personer som utsatts för våld i samkönade relationer ska förbättras måste kommunerna, hälso- och sjukvården, polisen och rättsväsendet stärka sina kunskaper om partnervåld i hbt-relationer och sexualbrott mot hbt-personer kraftigt. Det är ytterst regeringens ansvar att se till att en sådan kunskapsförstärkning sker. RFSL menar att kommunala verksamheter måste kunna erbjuda professionellt stöd och behandling för alla våldsutsatta personer oavsett sexuell läggning och könsidentitet. Stöd och behandling till våldsutsatta hbt-personer kan många gånger idag inte erbjudas av kommunala verksamheter vars syfte är att kunna erbjuda stöd och behandling till våldsutsatta. Alla medborgare ges idag därmed inte likvärdig hjälp då de blivit utsatta för våld, vilket måste betraktas som en allvarlig brist och inte vara i linje med vad konventionen kräver.

I konventionens artikel 23 stadgas att åtgärder ska vidtas för att tillhandahålla lämpliga och lättillgängliga skyddade boenden i tillräckligt antal. I Socialstyrelsens allmänna råd framhålls att våldsutsatta kvinnor vid behov bör kunna erbjudas tillfälligt boende oavsett ålder, etnicitet, sexuell läggning, funktionsnedsättning, missbruk eller beroende. RFSL vill påpeka att konventionens artikel måste anses gälla alla brottsoffer oavsett kön och könsidentitet och att Sverige har ett ansvar för att tillhandahålla skyddade

boenden i tillräckligt antal även för män och för transpersoner. RFSL:s brottsofferjour ansvarar för ett av de få skyddade boenden som finns i landet som tar emot våldsutsatta homo- och bisexuella cis-män (män som känner sig hemma med och identifierar sig med det kön som tilldelats dem vid födseln) och transpersoner oavsett sexuell läggning. Kompetensen avseende homo- och bisexuella cis-kvinnor (kvinnor som känner sig hemma med och identifierar sig med det kön som tilldelats dem vid födseln) samt transkvinnor på skyddade boenden för kvinnor/kvinnjourer varierar mycket över landet. RFSL har i ett flertal år, med hjälp av medel från Socialstyrelsen, arrangerat utbildningsinsatser för bland annat lokala kvinnojourer. Därmed har kompetensen successivt ökat, även om mycket återstår att göra, bland annat vad gäller kvinnojourers kompetens att bemöta våldsutsatta transkvinnor. RFSL menar att det idag saknas tillräckligt antal skyddade boenden som tar emot andra, och innehar kompetens att ta emot andra, än våldsutsatta cis-kvinnor. Detta är en så påtaglig brist att RFSL ifrågasätter att Sverige kan sägas uppfylla vad artikel 23 i konventionen kräver i fråga om skyddat boende.

RFSL driver, som ovan nämnts, sedan 2007 en nationell brottsofferjour riktad mot våldsutsatta hbt-personer. RFSL vill framhålla att det är ytterst centralt att det finns en sådan specialiserad brottsofferjour med specialkompetens. Detta för att en sådan jour fungerar som en viktig kunskapsresurs och kan utbilda andra brottsofferjourer, men även för att det finns en stor grupp personer inom målgruppen hbt-personer som inte har något förtroende för och inte skulle vända sig till andra tillgängliga stödinsatser för att få hjälp. I promemorians bedömning gällande konventionens artikel 24 om stödtelefoner nämns inte RFSL:s brottsofferjour. För att Sverige ska uppfylla vad konventionen kräver i fråga om stödtelefoner måste det även finnas tillräcklig tillgång till anonym rådgivning för våldsutsatta hbt-personer. RFSL:s brottsofferjour kan inte, med nuvarande resurser, ensamt anses fylla det behov som finns bland våldsutsatta hbt-personer av rådgivning via en stödtelefon. Tillgången till stödtelefoner måste vara likvärdig för våldsutsatta oavsett deras sexuella läggning eller könsidentitet, något RFSL kan konstatera att Sverige idag inte lever upp till.

När det gäller stöd till sexualbrottsoffer stadgar konventionen i artikel 25 att lämpliga och lättillgängliga mottagningscenter inrättas i tillräckligt antal för personer som våldtagits eller utsatts för annat sexuellt våld. Promemorians bedömning är att Sverige uppfyller vad konventionen kräver i fråga om stöd till sexualbrottsoffer. RFSL anser att detta är en felaktig beskrivning när det gäller hbt-personer som sexualbrottsoffer. Kompetensen att möta sexualbrottsutsatta män och transpersoner är idag under all kritik. Hälso- och sjukvårdens kompetens behöver förstärkas kraftigt för att möta behoven hos målgruppen. Detsamma gäller kompetensen inom polis och rättsväsende. Exempel finns där transpersoner som polisanmält våldtäkt inte fått vård och där våldtäktsutsatta män har blivit runtskickade på en mängd olika vårdenheter som inte tagit emot för akut undersökning och där det psykosociala stödet helt uteblivit.

Promemorians lagförslag

I promemorian föreslås en lagändring i lagen om kontaktförbud när det gäller kontaktförbud avseende gemensam bostad. Det föreslås att den risk för brott mot person som krävs för utfärdande av kontaktförbud avseende gemensam bostad inte längre ska behöva vara påtaglig. RFSL menar att denna föreslagna lagändring stärker brottsoffrets ställning och ställer sig därför positivt till genomförande av en sådan lagändring.

Ulrika Westerlund
förbundsordförande

Sofia Kuno
brottsoffersamordnare

Lars Jonsson
politisk handläggare